

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

81

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • פרשת מקץ - חנוכה תשע"ג

חנוכה

אנו עומדים עכשיו בימי החנוכה. שמעתי היום על אדם חרדי שהחזיק מכשיר טלפון לא כשר, והיה שומע בו את כל החדשות עד כדי התמכרות, מפני שטבע האדם נמשך לזה, ומכשירים אלו ממכרים מאד כמו סמים ואלכוהול שקשה להתנתק מהם, וכבר שמע שההתמכרות לזה אינה טובה והשימוש במכשירים אלו מזיק מאד, אבל אף על פי כן התרגל והיה קשה לו להפסיק, ועכשיו בימי החנוכה החליט לשבור את המכשיר, והיום שבר את המכשיר והוציאו מכלל שימוש, ולא ידע להסביר מה השפיע עליו דווקא עכשיו להתגבר ולעשות מעשה.

ונראה כי הסיבה לזה מפני שחנוכה הוא זמן של חיזוק, שהרי היוונים ביקשו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, והיו גזירות שמד על שבת ועל מילה ועל קידוש החודש, ויהודים רבים מסרו את נפשם על קידוש השם, כמו שאמרו חז"ל (ויקרא רבה לב, א) מה לך יוצא ליסקל על שמלתי את בני מה לך יוצא לישרף על ששמרתי את השבת, ומתתיהו ובניו בחנוכה מסרו נפשם לקיום התורה והמצוות, וכל שנה ושנה בימי החנוכה, חוזרת בהם ההשפעה של מסירות נפש על קיום התורה והמצוות, והתורה מחייבת להתנתק מן המכשירים האסורים.

וכמו שכתוב בספרים שכל ימי המועדות, חוזרת בהם ההשפעה של קדושה בכל שנה ושנה, והיינו שיש אפשרות להתעלות במעלות הרוחניות בימים אלו, על ידי התבוננות והשבה אל הלב, בחג הפסח שהוא זמן חירותנו יש השפעה של חירות מיצר הרע, וחג השבועות שהוא זמן מתן תורתנו יש בו השפעה לזכות לתורה, וגם סוכות שהוא זמן שמחתנו, היינו לא רק שמחה גשמית באסיפת התבואה, אלא בעיקר שמחה של מצוה, וכמו שאמרו (שיר השירים רבה א, לא) "נגילה ונשמחה בך" – בך בישועתך בך בתורתך בך ביראתך, וכל שנה בחג הסוכות חוזרת ההשפעה לזכות לשמחה של מצוה.

וכך גם בימי החנוכה בכל שנה ושנה חוזרת ההשפעה של חיזוק התורה, ויש בהם כמה מצוות, הדלקת הנרות, הלל, הזכרה בתפילה ובברכת המזון, אמנם בנוסח על הניסים לא מוזכר שעשו תקנה על הדלקת הנרות, וכתוב רק "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול", ומשמע שעיקר תקנת הימים אינה להדלקת הנרות כי אם להודות ולהלל.

והנה ההודאה וההלל הם שני עניינים. הודאה היינו להודות להקב"ה על החסדים והטובות שעשה עם אבותינו, כי כשאדם מקבל טובה ממישהו, הוא מרגיש הכרת הטוב ואומר לו תודה, וגם הודאה מלשון "הודאת בעל דין" שאנו מודים שקיבלנו את הטובות בחסד ולא בזכות, וכמו שהודאת בעל דין מחייבת כך גם ההודאה שאנו מודים ומכירים בחסדי השי"ת מחייבת אותנו לומר תודה, וכפי מה שאדם מכיר יותר את הערך והחשיבות של מה שקיבל כך גם חיוב ההודאה גדול יותר, ומי שאינו מכיר טובה הרי הוא כפוי טובה, וזהו החיוב בחנוכה להודות על החסדים שנעשו עם אבותינו.

והלל הוא עניין נוסף של שבח, היינו לשבח ולספר בגדולת השם, והשבח הוא ביטוי של הכרת החשיבות [וכמו שאמרו (כתובות יז, א) הלוקח מקח מן השוק ישבחנו בעיניו, והיינו כדי להראות חשיבותו של המקח], וחוב זה הוא בנוסף להודאה, כי ההודאה אינה מחייבת את השבח, ויכול להיות שאדם מכיר טובה למיטיבו, אבל אינו יודע אם הוא אדם חשוב שצריך לשבח, ובימי החנוכה מלבד ההודאה יש גם חיוב של הלל ושבח, כיון שרואים את כוח הנס של שינוי הטבע, שנמסרו גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, וכשרואים גבורות השי"ת צריך לשבח עליהם.

וצריכים לדעת כי חיוב ההודאה וההלל הוא לא רק לבני הדור שזכו לנס, אלא גם אנחנו היום חייבים להודות ולהלל, מפני שאותם הניסים והחסדים

נמשכים גם איתנו, שאנחנו קיימים ויכולים לעסוק בתורה ובמצוות, בזכות שנתבטלה גזירת היוונים להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, וחייבים אנו להרגיש שאנחנו מקבלים כל הזמן חסדי השם, וכאשר מכירים את החסדים ממילא זה מחייב להודות ולהלל עליהם. ואמנם זוהי דרגה שאינה פשוטה, והיא נגד טבע הגוף, כי רק הנשמה מבינה, והגוף אינו מבין את זה, וצריכים לחשוב הרבה כדי להגיע לזה.

הכל בידי שמים

ההנהגה המעשית צריכה להיות לפי המחשבות האלה, לחשוב על כל דבר לפי האמונה ולפי האמת, שכל מה שאדם רוצה לקבל או שמקבל הוא בידי שמים, אין שום דבר בידי אדם, והכל מן השמים לפי זכויותיו של האדם, וכל מה שעושים מן השמים הוא לטובתו, גם אם אינו מבין מדוע או דבר שקשה לו, צריך להאמין כי זהו טובתו האמתית, מפני שהכל לטובת האדם, וכמו שאמרו (ברכות ס, ב) כל דעביד רחמנא לטב עביד.

ומצינו בגמרא (בי"ב צא, ב) "אפילו ריש גרותא משמיא מוקמי ליה", ופירש"י "ריש גרותא – שר הממונה על הבורות מי ידלה ממנו היום להשקות שדותיו ומי למחר", והיינו אדם שאחראי על בורות המים, ותפקידו הוא לקבוע את סדר התור מי יקבל היום ומי למחר, גם מינוי קטן כזה הוא מן השמים, ונתנו לו מן השמים את התפקיד מפני שהוא מתאים לזה, והציבור צריך ריש גרותא כדי שלא יהיו מריבות על המים, ויש לציבור זכויות לקבל מן השמים את מה שהם צריכים.

וכמו שמצינו בפרקי אבות (ב, ב) "וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד, ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם". ופירש הרע"ב, "יהיו עוסקים עמהם לשם שמים – ולא כדי ליטול עטרה לומר כך וכך עשיתי בשביל הציבור. מסייעתם – שזכות אבותם של ציבור וצדקתם העומדת לעד היא המסייעת אל העוסקים עמהם להוציא לאור צדקם ולא מצד טוב השתדלותם של העוסקים".

והיינו שאם אדם עוסק בצרכי ציבור, יש לו סייעתא דשמיא בזכות הציבור, שהם בני אברהם יצחק ויעקב ויש להם זכות אבות, ואותה זכות אבות של הציבור מסייעת לעוסקים בצרכי הציבור, כי הציבור מגיע להם לקבל מה שהם צריכים בזכות אבותם, לכן יש הצלחה לעוסקים בצרכי הציבור. "וצדקתם עומדת לעד", היינו צדקתם של אבות הציבור קיימת בכל הדורות ונמשכת עד עכשיו, ובזכות זה יש סייעתא דשמיא לעוסקים שיצליחו ויביאו תועלת לציבור.

והמשיכה המשנה "ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם", ופירש הרע"ב "אף על פי שאין הדבר בא לידי גמר טוב מצד מעשיכם אלא בשביל זכות אבותם של ציבור, מעלה אני עליכם שכר כאילו אתם עשיתם הישועה הזאת בישראל הואיל ואתם עוסקים לשם שמים", והיינו שהעוסקים בצרכי ציבור לשם שמים, יש להם שכר גם עבור התועלת שבאה לציבור על ידם, אף על פי שהתועלת בפועל לא באה מכוחם, אלא מן השמים בזכות אבותם של הציבור, מכל מקום מקבלים שכר גם על תועלת הציבור כאילו שהם עשו זאת.

והנה כתוב בספר חובות הלבבות (שער הביטחון פ"ד) שבכל המצוות אין מקבלים שכר עבור התוצאה וקיום המצוה בפועל, מפני שהתוצאה היא מן השמים ולא ביד האדם, והשכר הוא רק עבור הבחירה שאדם מחליט ורוצה לקיים את המצוה, וההשתדלות שמשתדל לקיים מה שהוא יכול. אבל כאן משמע שהעוסקים בצרכי ציבור לשם שמים מקבלים שכר גם עבור התועלת

שהביאו לציבור, למרות שהתועלת בפועל היא מן השמים ולא מכוחם. "ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם", היינו שיש להם עוד שכר גם על התוצאה, כאילו שבזכותם באה התועלת לציבור.

ואמנם כל זה הוא בתנאי שהעוסקים בצרכי ציבור עוסקים לשם שמים, אבל מי שעוסק בצרכי ציבור מתוך שיקולים של כבוד או מתוך כוונות אחרות ואינו עוסק לשם שמים, אזי אמנם הציבור יצליח מפני שיש לציבור זכות אבות לקבל את מה שהם צריכים, אבל הוא לא יקבל "שכר הרבה כאילו עשיתם", כי השכר הזה עבור מה שעוסקים לשם שמים, ומי שאינו עוסק לשם שמים, לא מגיע לו השכר המיוחד "כאילו עשיתם".

עליו להתחזק באמונה שהכל בידי שמים, ואם יש לאדם קשיים צריך לפשפש במעשיו מדוע הביאו עליו מן השמים את הקשיים האלו, וכמו שאמרו (ברכות ה, א) אם רואה אדם שייסורים באין עליו יפשפש במעשיו פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. [ולפעמים יש ביטול תורה שנובע מחמת מתח, וצריך להתייצב עם מי שמבין בזה כיצד להוריד את המתח ולהיות רגוע, וכמו בחולי הגוף שאם אדם חולה ואינו יכול ללמוד צריך ללכת לרופא, ואם אינו הולך לרופא הרי הוא אשם בביטול התורה שנגרם, כך גם מי שנמצא במתח צריך לחפש עצות כדי שיוכל ללמוד כראוי].

וכשחיים לפי האמונה שהכל בידי שמים, אם יש קשיים לא באים בטענות על אף אחד, מפני שכל הקשיים הם מן השמים, ומי שמצער אותי הוא רק שליח מן השמים, והצער מגיע לי, וצריך לתקן את החטאים שלי כדי שאזכה לסייעתא דשמיא ולא יהיה יותר צער. וכן כל מינוי לתפקיד הוא מן השמים, כל מרביץ תורה, רבי בחיידר, או אפילו גננת שזהו גם כן תפקיד של חינוך, עד ראש ישיבה גדול מאד, מן השמים נותנים את התפקיד למי שמתאים לזה, ומי שאינו מתאים לא יקבל את התפקיד, אבל אם יש לאדם זכויות, מן השמים נותנים לו את הכוחות שיהא מתאים להם.

וכן גם בשידוכים, יש בחורים שמודאגים ממה שעדיין לא מצאו שידוך, והנה באמת אמרו (מועד קטן יח, ב) בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני, ולפעמים אותה הבת עדיין צעירה ורק צריך לחכות שתתבגר, וכן ראיתי בעיני מעשים שהיו, אבל גם יכול להיות שהבחור עדיין אינו מתאים ומוכשר לנהל בית, כי צריך אחריות להיות בעל בעמיו, שהוא המנהיג והמשפיע, והוא המשענת של בני הבית, ועליו לחפש עצות מה לעשות כדי שיהיה בר הכי, ולפעמים יתכן שעדיין אינו מספיק בן תורה, וצריך ללמוד יותר בהתמדה כדי שיתאים להם.

וכמו שמצינו עניין זה במדרש (בראשית רבה סח, ג) "יש שהוא הולך אצל זיווגו ויש שזיווגו בא אצלו, יצחק זיווגו בא אצלו דכתיב וירא והנה גמלים באים, יעקב הלך אצל זיווגו דכתיב ויצא יעקב", היינו שיעקב אבינו היה צריך ללכת לבית לבן למצוא את זיווגו, ויצחק אבינו זיווגו בא אצלו, שרבה באה אליו לביתו [ופעם אמר לי אדם שהשיא כמה מבנותיו, ואצל כל אחת מהם היו השידוכים באופן אחר, ואמר כי בשידוכים אין קושיות מדוע פעם ככה ופעם ככה, מפני שרואים בחוש שהכל בהשגחה], וצריך להבין מה בא המדרש להשמיענו, הרי כך דרך העולם שיש מי שצריך להרחיק עד מדינת הים למצוא זיווגו, ויש אדם שזיווגו בא אליו ואינו צריך לטרוח כלל.

ויש לפרש הכוונה "יש שהוא הולך אצל זיווגו" היינו שצריך להתקדם ולהוסיף מעלות כדי להיות ראוי לזיווגו, מפני שעדיין חסר לו השלמות הנצרכת לה, ויעקב שהלך לעשות שידוכים בבית לבן הארמי, היה צריך הרבה הכנה שלא יושפע ממנו, ומשום כך הלך תחילה ללמוד בבית מדרשם של שם ועבר ארבע עשרה שנה, והיה בבחינת "הולך אצל זיווגו" שצריך להוסיף מעלות כדי להגיע לשלמות ולהיות ראוי לזיווגו, אבל יצחק לא היה חסר לו כלום מפני שהיה עולה תמימה (בראשית רבה סד, ג) וכבר היה בשלמות הנצרכת, לכן זה נקרא "שזיווגו בא אצלו".

והזכרנו בשבוע שעבר מה שכתב בבעל הטורים על הפסוק (כט, ז) "ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו' ויגל את האבן מעל פי האבן", והביא מדברי המדרש "שכיון שראה אותה שרתה עליו שכינה ורוח הקודש", והיינו שעדיין היה חסר ליעקב מדרגה בהשראת השכינה שהיה לרחל יותר ממנו, ורק כשראה אותה שרתה עליו שכינה והיה בכוחו להוריד את האבן, ואף על פי שרחל גדלה בבית לבן הארמי שהיו עובדי עבודה זרה, מכל מקום היו לה מידות טובות מיוחדות כאלה שזכתה בהם להשראת השכינה, עד כדי כך שהיה בכוחה להשפיע רוח הקודש על יעקב אבינו.

וכדי להשתדך עם רחל היה יעקב צריך להוסיף מעלות ולקבל שלמות שהוא בבחינת "הולך אצל זיווגו", ואמנם לאחר שכבר הגיע לשלמות הפליגו חז"ל בדרגתו של יעקב ואמרו (בראשית רבה ע, א) כי יעקב אבינו הוא בחיר

שבאבות, ועוד אמרו (שם פב, ב) שדמות דיוקנו חקוקה בכיסא הכבוד, ובגמרא אמרו (תענית ה, ב) יעקב אבינו לא מת, אבל מתחילה היה צריך ללכת אצל זיווגו, ולהוסיף שלמות כדי שיהיה ראוי לכך.

והעיקר למעשה. כל אחד בידו להתחזק ולהוסיף מידות טובות, פחות חמדת הממון ופחות כבוד, קשה מאד להיות "מתרחק מן הכבוד" שזה מהדברים האחרונים במ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, אבל יש כאלה שמתרחקים מן הכבוד, והכרתי גם אנשים שהיו מתביישים מן הכבוד, וידוע שהחפץ חיים היה נוהר מאד מלקבל כבוד, וכמו שכתב בספר חסידים (אות פ"ד) שאם אדם נהנה מן הכבוד בעולם הזה מנכים לו מזכויותיו בעולם הבא, וכתוב באגרת הגר"א שכל הנאות העולם הזה יתהפכו בקבר למרה, וככל שיהיו פחות הנאות בעולם הזה, כך גם יהיה פחות גיהנום.

וכן גם צריך למעט ככל האפשר בדברים בטלים, וכמו שמבואר בפרקי אבות כי אחד מן הדברים שהתורה נקנית בהם הוא במיעוט שיחה. והנה ידוע בשם הגר"א שאין הכוונה כפשוטו למעט לגמרי בשיחה ולדבר רק בדברי תורה, אלא להיפך בא לומר שצריך כן "מיעוט שיחה", שכן טבע האדם שזקוק לקצת שיחה כדי שדעתו תהא מיושבת עליו. ונשאלתי פעם אם כן מהו שכתוב (תהלים קיט, ז) "כל היום היא שיחתי", וכי שייך שתהא השיחה בדברי תורה כל היום, הרי כל אחד זקוק גם למיעוט שיחה.

אכן הביאור בזה כי "שיחה" הוא דיבור קל שאין בו מאמץ, וכמו שני אנשים המשוחחים ביניהם, היינו שיחה שהולכת בקלות ובצורה טבעית ולא צריך להתאמץ ולחשוב הרבה, ועל זה אמר דוד המלך "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי", היינו מי שיש לו אהבת תורה גדולה מאד וכמו שכתוב בתחילת הפסוק "מה אהבתי תורתך", אזי דברי התורה מושכים ומעניינים אותו, והם כמו שיחה קלה עבורו, שהוא נהנה לדבר בדברי תורה, ומיעוט שיחה בדברים בטלים אינו הכרחי אלא למי שלומד מתוך מאמץ גדול, אבל מי שלומד בצורה שמושכת את לבו, אזי התורה עצמה היא המיעוט שיחה בשבילו, וממילא שייך "כל היום היא שיחתי".

החיים לפי האמונה הם חיים מאושרים, שאם אדם מאמין שהכל בידי שמים, ממילא אין קפידות ואין טענות על אף אדם. וכמו כן יהיה מאושר אם יתבונן שכל היום יכול להיות עוסק במצוה, גם בשעה שעוסק בצרכי הגוף ההכרחיים, אם כוונתו בהם לשם שמים שיהיה בריא ויוכל לעסוק בתורה ובמצוות, נחשב עוסק במצוה, וכן מי שהוא בעל משפחה, וצריך לעסוק בצרכי המשפחה, הרי הוא עושה מה שהוא חייב ומקיים מצוה בזה.

וכבר הזכרנו כמה פעמים מדברי הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שאדם שכל מעשיו לשם שמים וישן כדי שיהיה לו כוח למחר לעבודת השם, הרי הוא עובד השם בשינתו, וגם בשעת השינה נחשב עוסק במצוות שיעסוק בהם למחר, כי השינה היא הכנה והכשר לאותם מצוות, וכן כל צרכי הגוף אם אוכל ושותה לשם שמים ולא כדי ליהנות, אזי האכילה היא כמו קרבנות והשתייה היא כמו נסכים, ואמנם זוהי עבודה קשה מאד, אבל אם חושבים על זה, המחשבות משפיעות משהו.

כשאדם יחשוב על זה יהיה מאושר, שיש בידו להיות עוסק במצוה כל היום, כשהוא אוכל ושותה, כשהוא מתלבש וכשהוא ישן, תמיד הוא עוסק במצוה. אשרינו שיש בידינו לזכות לחיים מאושרים!

**לזכות
משה בן חיה רחל
מרים רחל בת תהילה נחמה
לזש"ק**

**נדבת החפץ בעילום שמו
לרגל השמחה השרויה במעונו**